

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken heeft enkele vragen en opmerkingen over de brief van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 3 december 2015 (Kamerstukl 34 166, nr. 23) houdende het kabinetsstandpunt over een ontwerp voor een wijziging van de Kiesakte als bedoeld in artikel 223 van het EU-Werkingsverdrag zoals dit op 11 november 2015 door het Europees parlement is vast-gesteld. Dit schriftelijk overleg heeft tot doel uitdrukking te geven aan het parlementair voorbehoud ten aanzien van de verdere behandeling van het voorliggende ontwerp.

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

Adjunct-griffier van de commissie,
Hendrickx

Inleiding

De leden van de VVD-fractie heeft kennisgenomen van het kabinetsstandpunt inzake de hervorming van de Kieswet van de Europese Unie. Deze leden hebben een aantal vragen en opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het voorliggende kabinetsstandpunt met betrekking tot de hervorming van de Kieswet van de Europese Unie. Deze leden hebben ook voor de motie Taverne gestemd waarin de kabinet werd verzocht niet in te stemmen met de Europese Verkiezingsakte in Raadsverband, voordat de beslissing hierover ter nadrukkelijke goedkeuring is voorgelegd aan de Tweede Kamer. Mede in dat licht delen de leden van de PvdA-fractie voor een groot deel de twijfels die ook de kabinet heeft ten aanzien van de proportionaliteit van een aantal voorstellen in de voorgestelde herziening van de Europese Verkiezingsakte.

De leden van de PvdA-fractie begrijpen dat tijdens het Nederlands voor-zitterschap de kabinet als taak heeft om wetgevingsprocessen in de EU verder te brengen en compromissen tussen de lidstaten te smeden. Daarbij past, zo begrijpen de aan het woord zijnde leden, terughoudendheid van de voorzitter en dient de Nederlandse kabinet te steunen op gelijkgezinde staten. Kunt u nu reeds laten weten op welke lidstaten de Nederlandse kabinet verwacht het meeste te zullen steunen en in hoeverre de standpunten van die lidstaten overeenkomen met het standpunt van de Nederlandse kabinet?

De leden van de D66-fractie constateren dat de hervorming van de Europese kieswet een wijziging is die ook het Nederlandse verkiezingsproces voor het Europees parlement raakt. Zij willen graag een aantal afspraken met de regering maken over de verdere behandeling van dit onderwerp.

De leden van de SGP-fractie hebben met verbazing kennis genomen van het voorstel voor een Europese verkiezingsakte. In een tijd waarin er in de verschillende lidstaten scepsis is over het belang en de effectiviteit van de Europese Unie en de vrijheid die lidstaten wordt geboden, komt het Europees parlement met een voorstel om juist het verkiezingsproces verder te Europeaniseren. Deze leden steunen de gedachte dat het goed is om de betrokkenheid van burgers te vergroten, maar hebben de indruk dat dergelijke voorstellen eerder negatief dan positief werken hiervoor. Deze leden vinden het belangrijk dat er in Europa meer oog komt voor de belangen van de nationale lidstaten. Zij vinden het dan ook belangrijk dat de regering namens Nederland zeer kritisch zal zijn over dit voorstel. De leden van de SGP-fractie vragen zich af hoe het voorstel een versterking van de democratische dimensie van de Europese verkiezingen kan betekenen. Is de veronderstelling dan dat deze verkiezingen niet democratisch zijn? Is er niet meer sprake van een ideologische gedrevenheid om het verkiezingsproces te Europeaniseren, in plaats van een daadwerkelijke vergroting van de democratische dimensie? Zou het niet meer voor de hand liggen dat juist binnen de lidstaten gekozen wordt voor een vergroting van de betrokkenheid van de burgers bij deze verkiezingen? Is een verdere Europeanisering niet juist een garantie dat burgers zich nog mee van Europa gaan afkeren, omdat het minder relevant lijkt om aan deze verkiezingen mee te doen? Welke concrete verbetering voor de betrokkenheid van burgers of de voorgenomen «nabijheid van burgers» is er te verwachten?

De leden van de SGP-fractie zijn blij dat de regering op voorhand al kritisch is over voorstellen die de nationale bevoegdheden en keuzes rond verkiezingen verkleinen, zoals de waarborging van de vrijheid van vereniging voor politieke partijen. Ook in andere voorstellen vanuit

Brussel lijkt de tendens te zijn om vooral die keuzes en processen te bevorderen die de «Europese gedachte» hebben. Deze leden denken hierbij onder meer aan het voorstel rond Europese politieke partijen. Zij vinden deze ontwikkeling ongewenst.

Procedure

De leden van de VVD-fractie stellen aan de regering graag de volgende wijze van informatieverstrekking aan de Kamer gedurende het gehele onderhande-lingstraject voor.

1. De regering informeert de Kamer per brief over nieuwe elementen die aan het oorspronkelijke voorstel lijken te worden gaan toegevoegd.
2. De regering informeert de Kamer per brief zodra het onderhandelings-proces zich in een richting ontwikkelt die substantieel afwijkt van de met de Kamer overeen te komen inzet van de Nederlandse regering.
3. De regering informeert de Kamer per brief over alle onderdelen van het voorstel waarop zich een duidelijke meerderheid begint af te tekenen in de Raad, bijv. in de vorm van een politiek akkoord of een gemeenschappelijke benadering.
4. Zodra stemming in de Raad aan de orde is over een concept-«gemeen-schappelijk standpunt», legt de regering dit vooraf ter uitdrukkelijke goed-keuring voor aan de Kamer.

De leden van de fractie van de SP willen graag de afspraak maken dat de regering melding maakt van substantiële nieuwe elementen die aan het oorspronkelijke voorstel lijken te worden gaan toegevoegd. Daarnaast dat de regering meldt zodra het onderhandelingsproces zich in een richting ontwikkelt die substantieel afwijkt van de met de Kamer overeengekomen inzet van de Nederlandse regering. Dit beide door middel van een brief aan de Kamer.

Verder willen de leden van de fractie van de SP graag de afspraak dat de regering melding maakt, per brief aan de Kamer, van alle substantiële onderdelen van het voorstel waarop zich een duidelijke meerderheid begint af te tekenen in de Raad (bijv. in de vorm van een «politiek akkoord» of een «gemeenschappelijke benadering»).

Als laatste willen genoemde leden de afspraak dat de regering een concept-«gemeenschappelijk standpunt», zodra dat in stemming wordt gebracht in de Raad (NB: dus zowel na een eerste lezing in het EP als na een tweede lezing in het EP), voordien ter afstemming voorlegt aan de Kamer.

De leden van de D66-fractie willen met de regering afspreken dat het parlement periodiek geïnformeerd wordt over belangrijke stappen in het onderhandelingsproces, zoals het aftekenen van meerderheden en substantiële afwijkingen van het oorspronkelijke voorstel. Zij hebben eveneens graag dat concepten vooraf aan stemmingen in de Raad aan de Kamer worden voorgelegd zodat de Minister een uitdrukkelijk mandaat meegegeven kan worden. Deze leden zijn daarbij in het bijzonder, maar niet uitsluitend, benieuwd naar de onderhandelingen over en behandeling van de elementen aangaande de kiesdrempel, de Spitzenkandidaten, het stemmen op zondag en de gendergelijkheid van lijsten.

Inhoudelijk

De leden van de VVD-fractie verzoeken de regering de inzet van Nederland voor het komende onderhandelingstraject per artikel van de Verkiezingsakte – in meer detail dan al gebeurd is in de kabinetsbrief – nader toe te lichten.

De leden van de PvdA-fractie delen de terughoudendheid van de kabinet ten aanzien van het invoeren van kiesdrempels. Daarbij delen zijn ook de mening van de kabinet dat het voor Nederland vooral van belang is dat de eventuele invoering van kiesdrempels voor de Nederlandse situatie geen gevolgen heeft. Naar het zich laat aanzien is daar met het huidig voorstel ook geen sprake van. Maar, zo vragen deze leden zich af, in hoeverre is het mogelijk dat in het geval er kiesdrempel in EU Verkiezingsakte zijn gekomen, daarmee een onverhoopt eerste stap is gezet naar latere invoering van kiesdrempels die wel materiële gevolgen voor Nederland zouden kunnen hebben?

Het is de leden van de PvdA-fractie niet geheel duidelijk wat het standpunt van de Nederlandse kabinet is ten aanzien van voorstel 5 (p. 4 van de brief) met betrekking tot de termijn van vaststelling van de kandidatenlijsten van ten minste 12 weken voor de verkiezingsdag. De kabinet stelt terecht dat daarvoor de Nederlandse kieswet zou moeten worden veranderd. De kabinet stelt eveneens dat er geen signalen zijn dat de huidige Nederlandse termijn van ruim 6 weken te kort zou zijn. Is de kabinet met het oog op dat laatste nu wel of geen voorstander van wijziging van de Kieswet op dit punt? En in hoeverre voldoet voorstel 5 ook aan de eisen van subsidiariteit?

Gelijkaardige vragen hebben de leden van de PvdA-fractie ten aanzien van het kabinetsstandpunt met betrekking tot voorstel 6.

De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat bij de lijsten zoveel als mogelijk evenwichtig moeten zijn als het om de verhouding man/vrouw gaat of als het om diversiteit gaat. Dat neemt niet weg dat de aan het woord zijnde leden de mening van het kabinet delen dat de wijze van selectie van kandidaten voor Europese verkiezingen en de gendergelijkheid geheel en al een aangelegenheid moet blijven van de politieke partijen zelf. Mogen de aan het woord zijnde leden aannemen dat indien de voorstellen 7 en 8 in de Europese Verkiezingsakte zouden worden opgenomen dat dit op bezwaren van de Nederlandse regering zou stuiten?

Dat geldt eveneens voor de wijze van het plaatsen van logo's of de wijze van campagne voeren. Dat zien ook de leden van de PvdA-fractie als behorende tot de autonomie van politieke partijen.

De leden van de PvdA-fractie delen ook de mening van het kabinet dat of en de wijze waarop elektronisch gestemd zou kunnen worden aan de nationale lidstaten zelf moet blijven.

Waarom acht het kabinet het niet nodig om het verbod op een dubbelmandaat uit te breiden naar het lidmaatschap van provinciale staten?

De leden van de fractie van de SP verzoeken de «inzet van Nederland», in meer detail dan gebeurd is in de kabinetsbrief, nader toe te lichten. Met name als het gaat om de meer principiële vraag waar de autonomie over deze verkiezingen ligt: bij Europa of bij Nederland? Daarnaast willen de genoemde leden graag weten of het kabinet zich gaat verzetten om verschillende verregaande voorstellen die nu worden gedaan waarbij in grote mate aan soevereiniteit wordt ingeboet (gendergelijkheid, stemmen met stemcomputers of via internet, het uniformeren van campagnemateriaal, de dag waarop gestemd moet worden, verlagen stemgerechtigde leeftijd)? Daarnaast willen de genoemde leden nog weten waarom Nederland als voorzitter zich terughoudend in deze kwestie opstelt, terwijl het hier gaat om een vraag van soevereiniteit. Waarom gebruikt de regering het voorzitterschap niet juist om deze principiële vraag op tafel te leggen?

De leden van de SGP-fractie vragen zich af of het in algemene zin positieve oordeel van de regering ten aanzien van het punt van subsidiariteit terecht is. Dat er bepaalde regels nodig zijn over de zetelverdeling tussen de lidstaten is duidelijk. Maar in hoeverre is het ook noodzakelijk

om vanuit Europa nadere regels te stellen over de wijze van invulling van deze zetels door de lidstaten? Is dat niet een typisch nationale kwestie? Welke problemen zijn er in de praktijk geconstateerd? Vindt de regering het – los van de precieze inhoud – sowieso gewenst dat er een Europese Verkiezingsakte tot stand komt?

Deze leden zijn het eens met het oordeel van de regering dat de voorstellen niet proportioneel zijn. Bij enkele voorstellen willen deze leden een aantal opmerkingen plaatsen.

De leden van de SGP-fractie vragen zich ten aanzien van de punten 2 en 3 af wat de precieze waarde is van met name de vaststelling van de Raad voor een gemeenschappelijk kiesdistrict. Wat maakt die regeling mogelijk, wat op dit moment nog niet kan? Wat is de precieze functie van dat kiesdistrict? Hoe verhoudt zich dit tot het geheel van de Europese Unie? De regering geeft bij het voorstel voor een kiesdrempel vooral aan dat het Nederland niet zozeer raakt. De leden van de SGP-fractie vragen zich af of de regering bij dit voorstel niet beter principiëler zou kunnen reageren en aan zou kunnen geven dat een verplichte kiesdrempel sowieso een keuze is die de nationale bevoegdheden en tradities doorkruist. Zij vragen zich af, omdat het grootste deel van het Europees parlement is ingedeeld in politieke fracties, of een dergelijke regeling daadwerkelijk iets zou veranderen aan wat de «versplintering» van het politieke stelsel zou zijn. Moet het niet aan de lidstaten worden overgelaten hoe de precieze inrichting van het kiesstelsel op dit punt moet zijn?

Ten aanzien van de punten 7, 8, en 9 delen de leden van de SGP-fractie de opvatting van de regering dat het ongewenst is om in te grijpen in de auto-nomie van de politieke partijen. Is de regering voornemens om van het schrappen van deze regelingen rond interne procedures, gendergelijkheid en logo's van politieke partijen een principieel punt te maken? Zijn dit niet zaken die nationaal en vooral door de partijen zelf geregeld dienen te worden?

Ten aanzien van de punten 12 en 13 vragen de leden van de SGP-fractie zich af of het voorstel rond de mogelijkheid om te stemmen voor het Europees parlement ook kan betekenen dat burgers twee stemmen krijgen, voor twee lidstaten? Zij vragen de regering erop toe te blijven zien dat burgers niet meer stemmen krijgen dan één per burger.

Ten aanzien van de punten 14 tot 16 hechten de leden van de SGP-fractie eraan dat de verkiezingsdag niet wordt geüniformeerd naar de zondag. Zij lezen in de concept-verkiezingsakte dat het wel de bedoeling is om te komen tot een gemeenschappelijke verkiezingsdag om te komen tot «coherente Pan-Europese verkiezingen». Zij vragen de regering er zorg voor te blijven dragen dat dit niet gebeurt en zeker te voorkomen dat de verdere Europeanisering eraan bijdraagt dat de zondag als verkiezingsdag zou worden geïntroduceerd.